

Шкільний театр, зв'язок із викладанням поетики та риторики, народний ляльковий театр вертепи.

-
- ~> зародження театру;
 - ~> вертепна скринька
 - ~> тематика вистав;
 - ~> місця проведення вертепних;
 - ~> значення вертепного театру;

Основою українського театру стали народні ігри й обряди , в яких драматична дія поєднувалася з діалогами ,співами , танцями , перерядженням тощо. Театралізовані видовища влаштовувалися на міських майданах і ярмарках , де збирали багато глядачів серед селян , міщан , козаків , шляхти.

В Острозькій школі , Київському колегіуму ,братських школах влаштовувалися свої театралізовані вистави – так звані шкільні драми. Ставилися драматичні твори на релігійні або міфологічні теми. Акторами виступали здебільшого учні й студенти. Серед таких вистав були відомі на той час драми невідомих авторів – «Слово про збурення пекла» , «Трагедія руська» , а також «Роздуми про муки Христа ,спасителя нашого» Іоаникія Волковича .В антрактах драм ставилися комедійні інтермедії (п'єси- всавки) на побутові теми.

Українська вертепна драма складалася з двох частин: релігійної та інтермедійної з національно-побутовими елементами. Починалася вистава релігійною частиною, яка відбувалася на горішній сцені. Тут чергувалися епізоди народження Ісуса Христа, поклоніння пастухів, винищення немовлят царем Іродом і його смерті. Потім дійство переходило на нижню сцену, де розігрувалися комічні народно – побутові сценки з реального життя. Серед персонажів найпопулярнішими були Запорожець, Циган, Москаль, Шинкарка, Баба та інші. Персонажі розмовляли народною українською мовою, були вдягнені в українські національні костюми. Вертепна драма збагачувалася народними піснями, обрядами, іграми.

У той час виник і вертеп – ляльковий театр. Це старовинний український народний ляльковий театр. В Україні відомий із XVII ст., поширився у XVII-XVIII ст. Вистави відбувалися у скриньці (шопці), що мала вигляд двоповерхового будиночка або церкви. Вертепник, пересуваючи на дротиках дерев'яні ляльки й змінюючи відповідно голос, говорив за кожну дійову особу. Виконавцями зазвичай були мандрівні дяки або вихованці шкіл в т.п. Києво – Могиллянської колегії, які під час канікул розходилися по Україні в пошуках засобів до існування.

Авторами й виконавцями вертепних драм були школярі та студенти Києво – Могиллянської академії, які, не маючи коштів на навчання, тимчасово переставали навчатись. У п'єсах для вертепу вони зазвичай використовували знання, набуті в школах. Отож вертеп мав багато спільного зі шкільною драмою. Вертепна драма складалася з двох частин: драми про Ірода, писаної книжною українською мовою, та інтермедійної – кількох інтермедійних сцен живою українською мовою. Збагачувалася вона народними піснями, обрядами, іграми.

У другій, інтермедійній дії розігрувались комічні сценки та діалоги з українського життя, виконувались народні пісні й танці, грали «троїсті музики». Наприкінці з'являвся головний герой – народний захисник сміливий Запорожець. Цю ляльку робили вищою за всі інші й одягали в яскравий український костюм. Запорожець усіх перемагав і співав рішучу епічну пісню «Та не буде лучче, та не буде краще, як у нас та на Україні». Поляки танцювали краков'як, російський солдат, «москаль», камаринську, українці Дід і Баба співали «Ой під вишнею, під черешнею» і танцювали запальний козачок. У такий спосіб музика емоційно підсилювала національну своєрідність образів.

Відомо, що студенти-мандрівники ходили під час Різдвяних свят із вертепом селами й хуторами, відвідували панські садиби й козацькі оселі, заробляючи собі на хліб.

Вертепна драма стала улюбленим видовищем широких кіл народу, предтечею демократичного театру. На Галичині, Буковині й Закарпатті набув популярності так званий живий вертеп, в якому замість ляльок грали люди - актори .
